A Vörös Zászló Hőseinek útján

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójára való ünnepi felkészülésben a szegedi úttörőcsapatok a munka közepetején járnak.

2124. HUNYADI JÁNOS ÚTTÖRŐCSAPAT

a petőfitelepi Gera Sándor iskolában jelmezes gyerekkarnevált rendezett. A kulturális seregszemlére pedig a hetedikesek orosz nyelvű, az iskolai életről szóló jelenettel készülnek, dr. Barna Jánosné orosz tanár vezetésével, de akad dolguk a magyar szakos nevelőknek is, akik székely népballada-műsort készítenek elő.

A 2127. II. RÁKÓCZI FERENC CSAPAT

a Móra Ferenc iskolában szintén eseménydús téli programra tekint vissza. Itt az események középpontjában a januári Lenin-ünnepség állt. Ez már csak azért is emlékezetes a csapatnál, mert a sokféle műsorszám, énekkari produkciók, szavalatok, jelenetek, megemlékezések, Lenin-képrajzolási versenyszámok mellett ekkor került sor az egyik legszebb iskolai hagyomány megismétlésére, a Móra Ferenc emlékérem kiosztására. Ezt — arany, ezüst és bronzfokozatban — most is azok a tanulók kapták meg, akik a tanulmányi és a közösségi munkában kitűntek.

A csapat víziúttörői a telet elméleti felkészüléssel töltötték Fáy László tanár vezetésével. Ők tavasszal különpróbát teljesítenek, s alig várják, hogy szakállas „tengeri medve" parancsnokukkal, Vörös Mihály csapatvezetővel vízreszállhassanak.

Az egész télen át folyó rajvetélkedők első helyezettjei rövidesen odaállnak a városi versenyek zsürijei elé, számot adni felkészülésükről. A nyolcadikos Puja Géza és a hatodikos Szentkuti Levente nagyon reménykednek, hogy a rajzvetélkedőben nem hoznak szégyent a csapatra.

A 2131. MADÁCH ÚTTÖRŐCSAPAT

lapja, a Nebuló alig győz hírt adni a sok eseményről. Az egyik téli hét minden délutánján „dörögtek a fegyverek". A csapat aprajanagyja, több mint 300 úttörő lőgyakorlaton vett részt a heti őrsi foglalkozások keretében. A fegyverdörgés persze nem volt igazi, mivel csak légpuskával folyt a gyakorlat, de előírásos távolságról, az MHS-től kapott hivatalos lőlapokra. A nyolcadikos „lőszergyáros és lőtérparancsnok" Király Zoli, s a lőnaplót vezető hetedikes lányok példás komolysággal végezték feladatukat. A fiúk közül a hetedikes Antal Laci, a lányok közül a hetedik b-s Vajda Éva lőtt legtöbb köregységet.

A színjátszó szakkör a Twist Olivért mutatta be, az új bábjátékos szakkör a Felfedezzük Amerikát című, az iskola tanulóiról szóló paródiaműsor bemutatására készül, és megszülettek már az első győztesek a szaktárgyi vetélkedőkön is.

AZ ÚTTÖRŐHÁZBAN

mintegy száz kiváló úttörőörsvezetőt hívott össze Radnóti Tamáné, hogy a gyerekek személyesen cseréljék ki tapasztalataikat egymással, s a kitűnő ötleteket a csapatok munkájában minél több helyen hasznosíthassák.

S itt a harmadik ünnep: április 4. Az úttörőcsapatok belső mozgalmi élete a felszabadult gyermeknemzedéki örömteli jelenének beszédes bizonyítékát nyújtja.

F. D.

A fölszabadulásért küzdött

Ladvánszky József emlékezete

Írta Péter László

EGÉSZ ÉLETÉBEN A FÖLSZABADULÁSÉRT KÜZDÖTT, Ő MAGA MÉGSEM ÉRHETTE MÁR MEG. EZ LADVÁNSZKY JÓZSEF TRAGIKUMA. A SZEGEDI ILLEGÁLIS KOMMUNISTA MOZGALOM KÖZPONTI PROLETÁR-ALAKJÁNAK TEVÉKENYSÉGE, MUNKÁSSÁGA AZ UTÓDOK MÉLTÓ TISZTELETÉT ÉRDEMLI. A SZOCIALISTA MAGYARORSZÁG MAI ÉPÍTŐINEK NEM SZABAD ELFELEDKEZNIÜK RÓLA, AKI ÉLETÉT ÁLDOZTA A MUNKÁSOSZTÁLY, AZ EGÉSZ NÉP SZABADSÁGÁÉRT.

Szegeden született, 1889. február 26-án. Édesapja, Ladvánszky Vince, téglagyári munkás volt, hét gyermeknek adott életet. Közülük hármat tudott fölnevelni. Egyikük él már csak: Ladvánszky József öt évvel fiatalabb öccse és küzdőtársa, *Ladvánszky Vencel* ny. rendőrszázados.

A kőműves szakmát tanulta Ladvánszky József *Tápai* Dezsőnél, de közben, az 1906 körüli években két ízben *Pesten* is dolgozott. Ezek az évek az első orosz forradalom kisugárzásaként a munkásmozgalom föllendülésének esztendei voltak, s Ladvánszky ennek az erjedésnek volt szemtanúja a fővárosban. Hazatérve kapcsolódott be a szervezett munkásság helyi mozgalmaiba. A háború vihara őt is magával sodorta: három évig volt az olasz fronton, és sebesülten tért haza.

A forradalmakban eleinte névtelen szereplő. A *Tanácsköztársaság szegedi napjaiban* egyike azoknak, akik az új hatalmat mindennapi munkájukkal szolgálták: *többedmagával a lakosság élelmezésének gondja hárult reá.* Puritánságát emlegetik: családja éhezett, de eszébe sem jutott, hogy a rábízott élelemből a rájuk jutónál többet vegyen el.

Életére törtek

A bukás után vált ismertté neve. Amikor 1919. május 7-én az ellenforradalom eltiporta Szegeden a proletárhatalmat, Ladvánszky József életét is majdnem kioltotta.

Kortársak, *Komócsin* Antal, *Sántha* István jól emlékeznek erre a tragikus eseményre. Sántha Istvánnak *a Remény és a Szél utca sarkán* levő kocsmájában ezen az estén még gyűlésre jöttek össze a *móravárosi* munkások. Ladvánszkyt hallgatták: tájékoztatta őket a helyi fordulat jelentőségéről, a franciák kordonján túlról, a Tanácsköztársaság területéről érkezett hírekről.

Ekkor érte az első golyó. Ez csupán súrolta a fejét. A lámpát leverték, s ő a sötétben az udvar felé keresett menekülést. A merénylő — egy balástyai lovasrendőr, a franciák szolgálatába szegődött *Sáringer* — utána szaladt, s közelről *a szíve fölé lőtt.*

Mindenki azt hitte, hogy *meghalt.* Halálhíre jutott el a fővárosba is. A *Vörös Ujság* május 9-én búcsúzott a szegedi vértanútól. A *Népszava* május 18-i számában az ismert agrárszocialista költő, *Benjámin* Ferenc versben siratta el.

Akinek halálhírét költik, sokáig él. Sajnos, ez a néphit Ladvánszky Józsefen nem teljesedett be. Súlyos sebesüléséből ugyan lassan *talpra állott,* s hamarosan újból nekifogott a szegedi forradalmi munkásság megszervezéséhez. 1921 áprilisában *Telegdy* Pál révén ösztönzést kaptak a Kommunisták Magyarországi Pártja bécsi központi bizottságától, s *kiadványokat terjesztettek, sejtrendszert kezdtek kiépíteni.* Novemberben a budapesti kommunisták kezdeményezésére Ladvánszky és társai, Ladvánszky Vince (anyakönyvbe jegyzett neve Vencel), *Pintér* Béla és *Varsandán* László aláírták belépési nyilatkozatukat a KMP-be. Pecsétjük is volt *A KMP szegedi csoportja* szöveggel. Megosztották egymás között a feladatokat: egyikük a levelezést, másikuk a tanyai szervező munkát, a harmadik a környékbeli városokban a sejtek megteremtését, a negyedik az illegális lapok terjesztését vállalta. Pestről kapott kiadványokat tanulmányoztak, főként Marx és Engels műveit, a Kommunista ABC-t, de ezeken kívül természettudományi műveket is.

Ladvánszkynak első házasságából (1912) született fia, *dr. Ladvánszky József főorvos* gyermekkori emlékeiből a legmaradandóbb, ahogyan a *Gólya utca* 7. számú házuk szobakonyhás lakásában ott szorongott hat-nyolc sejttag, akiket édesapja tanított, s akiknek — apja kívánságára — éjszakába nyúlóan, el-elálmosodva, ő is felolvasott. A mindössze két elemit járt Ladvánszkyban kiváló értelem rendkívüli tudásvággyal párosult. Később a börtönben túrhetően megtanult németül, elsajátította a könyvkötészet mesterségét, sőt — az eszperantó kedvéért — gimnazista fiától latint is kezdett tanulni. Érdekelte a csillagászat: augusztusi éjszakákon a Népszava csillagtérképeivel szerette nézegetni a mennyboltot. A modern testkultúra Müller-féle módszere szerint egészségét reggelente hidegvizes lemosdással edzette. Szakmájában is helyt állt: a pék kemencék építésének környékszerte ismert specialistája volt.

JUHÁSZ GYULA (VOLT FODOR) UTCA 10.
Emeletén volt az építőmunkás szakszervezet otthona

1922 elején a fővárosban ismerős kommunistákkal (köztük az egykori szegedi *Csorba* Máriával, a franciák elhurcolta *Kovács* Péter édesanyjával) tárgyalt, segélyt kapott tőlük a Csillagban raboskodók megsegítésére, és illegális kiadványokat, Vörös Újságot. Szegeden kívül *Alsóközponton, Kiskundorozsmán, Makón* és *Vásárhelyen* építették ki sejtrendszerüket.

A szervező és nevelő

A rendőrség azonban a fővárosi illegális szervezet egyik tagjának lebukásakor *nyomára jött* szervezkedésüket, és 1922. március 9-én *letartóztatta* őket. A december 11-én és 12-én lezajlott pörükről fönnmaradt ítélet *„az állami és társadalmi rend felforgatására és megsemmisítésére irányuló vétségben"* marasztalta el őket. Azzal követték el, hogy Ladvánszky József, Ladvánszky Vince, Varsandán László és a Szolnokról idekerült *Jászi* Ferenc, akit Ladvánszky házába fogadott, *„megkezdte azt a mozgalmat, amelynek célja volt Magyarországon a proletárdiktatúrát újból kikiáltani, és ezáltal a magyar állam és társadalom törvényes rendjét felforgatni, megsemmisíteni, az úgynevezett proletárosztály kizárólagos uralmát erőszakosan létesíteni"; „az* úgynevezett sejtrendszer alapján való szervezkedést vezettek, a bécsi és a budapesti kommunisták vezetőségével állandó összeköttetést tartottak fenn." ... „Terjesztés céljából kommunista lapot, röpiratokat és más nyomtatványokat vettek át és adtak tovább. A mozgalomban és szervezkedésben *ifj. Nacsa* János, *Fodor* Ferenc vádlottak Makón, *Pintér* Béla és *Majorosi Sejben* Ferenc vádlottak pedig Szegeden tevékenyen részt vettek oly módon, hogy mint sejttagok a szervezetbe beállottak, további sejttagokat szervezni igyekeztek, átolvasás és terjesztés végett kommunista nyomtatványokat vettek át és adtak tovább."

Az ítéletből *jellemző epizód* is kiderül. Ladvánszky Vince Majorosinak e szavakkal adta át az illegális kiadványokat: *„Tanulj és taníts!"* Az elsőrendű vádlott vezető szerepéről az ítélet ezeket mondja:

„Ladvánszky József, aki a proletáruralom alatt Szegeden tevékenyen részt vett a kommunista eszmék terjesztésében, a bécsi kommunista párt megbízottainak közbenjárására magára vállalta Szegeden a kommunista pártnak a Landler-féle frakció elvei szerinti megszervezését, az előbb vázolt sejtrendszer embereivel már az 1921. évi április végétől vagy május elejétől összeköttetést tartott fenn. A mozgalom céljaira megnyerte első sejttagokul öccsét, Ladvánszky Vincét, mint a szabó munkások szegedi szakszervezetének; Varsandán Lászlót, mint a szegedi nyomdászok szakszervezetének; Jászi Ferencet, ki a vörös uralom idejében dandár politikai megbízott volt, pedig mint a szegedi fodrászok szakszervezetének elnökét..." „További céljuk egy Szegeden felállítandó nyomda volt, amelyhez már be is szerezték a betűket, lemezeket, kliséket, s a kiadandó *Kommün* című lap fejét, amellyel kefelenyomatot is készítettek."

Az első szegedi kommunista-pörben *Ladvánszky József 3, Ladvánszky Vince és Varsandán László 2, Jászi Ferenc 2 és fél, a többiek egy-egy évi börtönbüntetést kaptak.* Valamennyiüknél enyhítő körülménynek tekintették büntetlen előéletüket, de Ladvánszky és Jászi ítéletében súlyosbítónak számították, hogy „a vörös uralom alatt mint meggyőződéses kommunisták jelentős szerepet játszottak."

Három év a Csillagban.

A lebukás visszavetette a mozgalmat, de nem állíthatta meg. *Kiszabadulása után sem torpant meg* Ladvánszky József. Újból megkezdte *szervező és nevelő munkáját,* s 1925 nyarán, amikor a KMP befolyása alatt létrejött legális forradalmi szervezet, a *Magyarországi Szocialista Munkáspárt,* az ún. *Vági-párt,* Szegedre küldte megbízottait, ismét ő vállalta a veszélyes és felelősséggel terhes vezető szerepet. E párt programjának megfelelően főként a környék mezőgazdasági munkásainak *aratósztrájkjait* szervezte. *Röpiratok* jelentek meg a megye városaiban és községeiben: *Szegeden, Csongrádon...*

A hatalom megint nem nézte tétlenül mindezt, s *1926. november 20-án* ismét lecsapott Ladvánszkyra és társaira: *Gladich* Józsefre, *Nagy* Ferencre. Kommunista szervezkedés vádjával állították őket bíróság elé, de ez bizonyíték hiányában — kéthónapi előzetes letartóztatás után — 1927. január 22-én kénytelen volt szabadlábra helyezni őket.

Ladvánszky mint *az építőmunkások szakszervezetének kerületi titkára, majd elnöke,* a környékbeli városok forradalmi szocialista erőivel könnyen kapcsolatot talált. *Utjaira gyakran elkísérte id. Komócsin Mihály,* a MÉMOSZ Központi Vezetőségének tagja. A megye városaiban, községeiben *együtt tartottak előadásokat.*

„Ladvánszky — amint Komócsin Mihály visszaemlékezéséből tudjuk — olvasott, képzett vezető volt, komolysága, zárkózottsága ellenére szerették, tisztelték a szegedi építőmunkások. Óvatos előadó volt: ügyesen szavaiba tudta rejteni a mondanivalója forradalmi szándékát úgy, hogy hallgatói megértették, de a hatalom jelenlevő képviselői mégsem köthettek bele. Nem felejtem el, egyszer Mindszenten, ahol erős helyi építőmunkás szervezet volt, még a megfigyelő csendőrök is elismeréssel nyilatkoztak a gyűlés végén előadásának okos, meggyőző voltáról."

Az országszerte kirobbant építőmunkás sztrájkokkal egyidőben 1927. augusztus 2-án Ladvánszky irányításával *sztrájkba lépett a szegedi klinikák építésénél dolgozó 90 kőműves és ugyanannyi segédmunkás.* A 88 filléres órabér egy pengőre emeléséért álltak csatasorba. A Szociáldemokrata Párt titkára, a hirhedt *Lájer* Dezső, megakadályozta a munkabeszüntetés kiterjesztését a többi szegedi építkezésre, a munkaadók pedig megtorlásul elbocsátották mintegy 600 építőmunkást. *A tíznapos sztrájk így fél-eredménnyel ért véget:* a megegyezés kimondta, hogy az órabér 80 fillérnél kevesebb, 95 fillérnél több nem lehet.

Üldöztetése és mártírhalála

A gazdasági válság éveiben megint fellendült az illegális mozgalom, de a rendőrség ismét nyomára jött. Kiderítették, hogy *a szervezkedés központja az építőmunkások szakszervezete.* 1930. május 18-án házkutatást tartottak benne, lefoglalták az iratokat, megtiltották a szakszervezet működését, és Ladvánszkyt, valamint *Stéhli* Istvánt letartóztatták. Az 1931. június 21-én elhangzott ítélet szerint *Gera Sándor és Gladich József két és fél évet, Komócsin Antal 8 hónapot kapott,* míg ezúttal *Ladvánszky három, Stéhli két hónappal* úszta meg.

Érdekes dokumentumot őriz Ladvánszkynak második házasságából (1927) született lánya, *dr. Lévai Sándorné,* arról, mennyire szemmel tartotta édesapja tevékenységét a rendőrség. A *makói kapitányság* kérésére 1930. november 6-án *Buócz* Béla szegedi főkapitány információt küldött róla és „kommunista üzelmeiről" Makóra. Az irat felzetére *Petrán* György makói kapitány 8-án rárirta: *„Ladvánszky neve feljegyzendő, s ha előadást tart, igen szigorúan kezelendő."* Az ügyirat intézője, *Bója* Imre detektív már 12-én a hátlapon jelentette, hogy az aktát láttamoztatta „a kardostiszt urakkal" (a munkásgyűléseken megfigyelőként karddal megjelenő rendőrtisztekkel), és hozzátette: „Ladvánszkyt nyilvántartom, és makói szereplése esetén a legszigorúbban ellenőrzöm."

Utoljára az *1937. szeptember 14-i építőmunkás sztrájkban való részvétel miatt ítélték négy hónapra.* A vallatásnál — így mondják a kortársak — *fejét a falhoz verték a nyomozók.* A háborúban légnyomást kapott, egyszer autó is elgázolta, így *ez az újabb agyrázkódás már végzetes lett számára.* A börtönből betegen jött ki, a munkások orvosa, *dr. Berkes* Pál kezelte, de már hasztalan. Hat hétre szabadulása után, *1940. június 14-én, 51 éves korában meghalt.*

Gulyáné Soós Katalin, a szegedi munkásmozgalom e korszakának történetírója, így jellemzi Ladvánszky Józsefet: *„A szegedi munkásmozgalom egyik legöntudatosabb és legáldozatkészebb képviselője volt, és az is maradt mártírhaláláig."*

★

Emlékét mégsem őrizzük eléggé. Igaz, *nevét* viseli az 1926-ban általa alapított *építőmunkás énekkar* és egy *szocialista kőműves brigád,* ezenkívül *Baktóban* és — harcostársának, *Zsigmond* Józsefnek figyelmessége folytán — *Szőregen* egy-egy *utca.* Munkásmozgalmi szerepe, tevékenysége azonban megérdemelné *a monografikus földolgozást,* és azt, hogy — talán már idén júniusban, az építők napján — *márványtábla hirdesse emlékét* munkásságának színhelyén, a *Juhász Gyula (Fodor) utca 10. számú házon,* vagy a Petőfi (Somogyi) telep *Gábor Áron (XI) utca 55 (672). számú házon,* ahol 1927-től — második feleségével, az 1924-ben elhunyt 19-es harcos *Szabó* János özvegyével és családjával — haláláig élt.

A VÖRÖS ÚJSÁG EGYKORI NEKROLÓGJÁNAK BEFEJEZŐ SORA KÖTELEZ MINKET IS: „LADVÁNSZKY ELVTÁRS MINDENT IDEADTÁL ÉRETTÜNK: MINDEN KÖSZÖNET NEKED."